

שני פרקים

א. תהלוכה ושתי פנים לה

1

בניו-יורק נערכה בשבוע זה תהלוכה יהודית של הזדהות עם מדינת ישראל. רבבות יהודים צעדו בסך, במסע של סיסמאות ודגלים וזמרה ונגינה. שורות הצועדים נתמשכו כמהלך שלוש שעות וחצי. אומרים כי ניו-יורק לא ראתה כהפגנה הכבירה הזאת. ברור כי היתה זו הופעה פוליטית ולאומית עזת רושם. בצדק קידמו עתונינו בברכה את המיפגן הזה כאישור פומבי לאחדות האומה. אין לה למדינת ישראל – כך צויין – בעל-ברית נאמן יותר מן העם היהודי.

לא לשווא ניכרה התרגשות כנה גם בדבריהם של נציגי ישראל שישבו, בין שאר אורחים חשובים, על בימת-הכבוד, בשדרה החמישית של ניו-יורק, ומידת התרשמותם מצאה לה ביטוי בתשובותיהם לשאלות כתב הראדיו הישראלי. "הם פאנטסטיים, היהודים האלה", אמר הקונסול הכללי של ישראל בניו-יורק, רחבעם עמיר.

ואף-על-פי-כן היה בה באותה תהלוכה עוד צד אחד אשר אין להעלימו ואין להשלים עמו, שכן משמעותו מנוגדת – דווקא מבחינת האחדות הלאומית שמיפגן זה בא להבליטה – לעיקר תוכנה ויעודה של תקופתנו.

2

הרבה נכתב ודובר בשעתו על ההתרגשות שאחזה בתפוצות בפרוס מלחמת-ששת-הימים, שעה שדומה היה כי נשקפת סכנת כליון למדינת ישראל, אף כי מידות ההתפעלות וההפתעה, שהובעו אז בישראל, לנוכח אותה אהדה, היו אולי חזיון מפתיע יותר מן האהדה עצמה, אם נזכור כי לאחר ככלות הכל מדובר בעם היהודי. אין ספק כי אילו נתמשכה, חלילה, המלחמה היתה אותה אהדה מוצאת לה ביטוי עז עוד יותר, הן בממון והן בדרכים אחרות, אלא שלמזלה של מדינת ישראל ולמזלו של העם היהודי לא היה צורך בכך. מלחמת יוני היתה מלחמת-ששה-ימים וכיום, מקץ שנתיים, אנו רואים כיצד מערכת היחסים שבין מדינת ישראל והתפוצות חוזרת, ברבדים הקובעים של האידיאולוגיה והמעשה, אל המתכונת שמאז. עיקרה של מתכונת זו הוא בכך שמדינת ישראל והגולה הן שתי מהויות שאין מקום ליריבות ביניהן וכשם שהגולה היא משען ומיבטח לקיום הלאומי במדינת ישראל, כך המדינה היא גורם מלכד ומחיה את אפיין היהודי של התפוצות ונותן – על אף הפאראדוקס הציוני שבדבר – תוכן לאומי וצידוק לקיומן. כשאנו אומרים תוכן לאומי, אין הכוונה דווקא לתוכן רוחני במשמעותו המובהקת, שכן מבחינה זו נתחולל כמין תהליך שחידש את תורת "המרכז

הרוחני" בשינוי מקום ובשינוי גמור של משמעות. לפי תפיסה זו נראית כיום מדינת ישראל, לרבים בתוכה ולראשי מנהיגי הגולה, דווקא כמרכז גופני, מוחשי לקיום הלאומי היהודי בעולם, ואילו יהדות-התפוצות ממלאה, או עתידה למלא, את תפקיד הפריפריה הרוחנית הגדולה, הן מבחינת ריבויים ורמתם של משכיליה והן מצד שמירתה של המורשת היהודית הצרופה, זו שמדינת ישראל, מכורח נימוקיה הממלכתיים, אינה יכולה לשמרה תמיד כנתינתה...

בכך חזרו בעיות הדו-קיום בין הגולה ומדינת ישראל למסגרת ולמהות שקבעו את צביון במשך עשרים השנים שמאז תקומת המדינה ושהקפאו למעשה את רעיון התחיה הלאומית והתגשמותו מרגע שנשלמה העליה מארצות-המצוקה.

3

מערכת היחסים שבין ישראל והגולה נבדלת כיום, על אף כל אלה, מן התקופה הקודמת, בענין אחד והוא ההתאזרות המעשית לעידוד העליה מארצות-הרווחה. מדובר על גישה חדש ועל דרכים חדשות.

לאחר השנים הארוכות, שבהן היתה העליה מארצות-הרווחה בבחינת מצווה ערטילאית שאין כופרים בה ואין מקיימים אותה, ולאחר אותו פרק-זמן של סוף שנות החמישים וראשית הששים, שבהן נעשה נסיון להוציא את עקרון העליה להלכה מן המצע הציוני, נראים כיום סיכויים לכמה וכמה רבבות עולים מדי שנה, ועל אף הקולות המתחילים להישמע לגבי האפשרות לקיים קצב זה במלואו, מורגשת אופטימיות בקרב הכוחות החדשים שנרתמו לעבודה זו.

הגישה היא מעשית בעיקר. דאגה לקליטה נכונה, פישוט תהליכים, קיצוץ בסככים הביורוקראטיים, דרכי תעמולה אישית בגולה, אך דומה כי במקום שבו ניכר כוחה של גישה זו, שם עתידה להתגלות גם חולשתה. הסיסמא "מעולה לעולה כוחנו עולה" היא סיסמה נכונה, אך עיקרה מופנה כלפי תושבי ישראל, לענין קליטה ויצירת אוירה חברתית נוחה מסביב לעולה, אך מה ששייך לפעולה בגולה דומה כי התעוררות זו, והסיפוק המובע לגביה, הוא למעשה גם גורם העשוי לטשטש את הממדים האמיתיים הגורליים של בעית העליה, ולגונן על המצפון היהודי מפני המחץ שימים אלה היו צריכים להועיד לו.

אם נראה את שיעור הממדים הצפויים לעליה אין להימנע מלומר כי מחץ חודה העקרוני של בעיה זו, כפי שהיא צריכה היתה לעמוד על הפרק בימים אלה, הוקהה אולי במחיר זול מדי, במחירו של שיעור-עולים אשר לפיו עתידים אנו להצטרך לעשרות שנים כדי להעלות ארצה פחות מעשרה אחוזים מן העם היהודי שבתפוצות.

לא, אין אני מתכוון בשום פנים לומר כי מליצות נמרצות יותר עשויות לשנות שיעור זה. כוונתי רק לומר כי על אף ההתעוררות בתחומי העליה, ראוי שנדע כי לא ענין זה הוא כיום סימנה של מערכת היחסים שבין המדינה ובין העם בתפוצות, לא הוא אל היפוכו, כלומר מתן האישור המחודש, והתקיף עוד יותר מאשר בעבר, ליחסי השלום בין מדינת ישראל ובין הגולה, שלום שבין שתי מהויות נבדלות, שאין אחת מהן עדיפה מחברתה ושתייהן לגטימיות במידה שווה, וזאת בתקופה שבה טרם הוגשם חזון קיבוץ-גלויות אפילו בחלקו.

4

דבר זה בא לידי ביטוי בדיוני המועצה הציונית שנערכה לא מכבר בירושלים. מועצה שבה דובר על חיזוק הקשרים עם הגולה, על העמקת הזיקה אל התפוצות בקרב הדור הצעיר בישראל, על דאגה לחינוך עברי והנחלת הלשון העברית לנוער בגולה וכיוצא באלה, ורק על

נושא אחד לא נערך כל דיון, על עקרון שלילת הגלות, שלילה שבלעדיה מתגמד ונמוג תוכנה של תקופת התחיה הלאומית.

השלום הוא, כמובן, ערך מיוחד ונכסף בכל מערכת-יחסים אנושית ואף-על-פי-כן אם נשים אל לב כמה רחוקים עדיין יחסי השלום שבין ישראל ומדינות ערב, נבין אולי ביתר שאת כמה הקדים לבוא השלום שבין מדינת ישראל והתפוצות וכמה צריך בואו בטרם-עת להדאיגנו לא רק כעיוות רעיוני יסודי אלא גם כמקור סכנה מצד הקפאת כוחה של המדינה, דלדול יעודה וצמצום אפקי התפתחותה, הרוחנית והחמרית, שרק הם יקבעו את מקומה בתולדות העם. אותה תהלוכה בניו-יורק היתה במידה רבה ביטוי למצב זה, שבו נעשה העם היהודי בעל-ברית למדינת ישראל, עומד לימינה, בלי להיחשב כחלק ממנה. משום כך, עם כל התרשמותנו מגילויי האהדה של אותו בעל-ברית נאמן, היה בה באותה תהלוכה צליל הצריך לנסוך, בצד רגש הסיפוק וקורת-הרוח, גם רתיעה וחרדה. משהו מעין זה היה גם במיפגני המכביה האחרונים, העתידים להתחדש בקרוב. לכאורה, מיפגן של נעורים יהודיים, מתכנסים יחד, אך למעשה גם חזיון מרתיע של משלחות יהודיות, שדגליהן דגלי שבעים אומות ומישחקהן מישחקי תחרות בין אנגליה וישראל, או בין אוסטרליה וארצות-הברית וכן הלאה וכן הלאה.

באותה הפגנה יהודית בניו-יורק, באותם קולות של הלמות צעדים ששמענו בראדיו, באותן סיסמאות סולידאריות ותמיכה, היה גם משהו מנימתה של תהלוכה מתרחקת, הולכת ומתרחקת מן העיקר, הולכת וניתקת מן היסוד, מן הדברים שבלעדיהם ניטל עיקר משמעותה של תקופה זו. משום כך נדמה כי את התגובה הקולעת ביותר למיפגן שמענו לא מפי נציגי ישראל אלא מפי כתב הראדיו, יגאל לוסין, שאמר כי צליל אחד היה חסר באותה תהלוכה, קולו של "חליל הקסמים" המוליך לארץ-ישראל.

ב. קו לקו

"האויב נכשל במאמציו לפרוץ את קו בר-לב, כפי שהוא נכשל בפריצת אבא אבן" – כך אמר המנהל הכללי של משרד-החוץ, גדעון רפאל, בעתון העתונאים בבית סוקולוב. לא שמעתי את הרצאתו של המנהל הכללי באותו עתון-עתונאים וגם אני יודע באיזו מידה הוא מזדהה עם המדיניות הישראלית החיצונית לכל אורך הקו. את אותו פסוק של גזירה שווה בין "קו בר-לב ובין "קו אבא אבן" כפי ששודר בראדיו, ניתן לעיון גם בלי קשר עם המסגרת המפורשת שבה הושמע, שכן הוא, למעשה, חלק אינטגרלי של השקפה, אשר מדיניות-החוץ הישראלית חזרה עליה פעמים אין-ספור מאז מלחמת-שת-הימים, כל פעם ששר-החוץ היה חוזר ומזכיר כי העובדה שישראל לא זזה עדיין מגבולות הפסקת-האש היא הישג של מדיניות-החוץ הישראלית.

בימים אלה ממש חזר שר-החוץ על השקפה זו בסכמו (במועדון ההנדסי בתל-אביב) את שתי שנות המאבק המדיני. הוא ציין כי "הצבנו לעצמנו שתי מטרות: למנוע גיבוש מדיניות בינלאומית שתלחץ עלינו לנטוש את הגבולות הנוכחיים, ללא שלום וגבולות בטוחים – ולחתור לשלום. את הראשונה השגנו וההישג מרשים, משום שיש בו מיפנה נמרץ לעומת מה שידענו לאחר מערכת סיני ויש בו משהו בלתי-הגיוני נוכח יחסי-הכוחות בזירה הבינלאומית. את השנייה לא השגנו, משום שהיא מותנית בהסכמת הערבים".

על מידת המופרך שבהשקפה זו, המיחסת את עמידתנו על הגבולות עד כה למדיניות-החוץ ולהצלחתה במניעת "גיבוש מדיניות בינלאומי" זו או אחרת, אפשר לדון אף בלי להיכנס כלל לזיוכוח על עתידם הצפוי או הרצוי של ה"שטחים".

אם נסכים, למשל, להערה שהשמיע שר-הבטחון משה דיין, בימים אלה, כי העתיד הוא שיקבע אם שטחים אלה שאנו עומדים בהם כיום הם שטחים "משוחררים", או "כבושים", הרי ניתן לקבוע כי מדיניות-החוץ הישראלית כבר נתנה תשובה לשאלה זו. היא קבעה מיד לאחר הנצחון, ולא חדלה מלהכריז במשך שנתיים אלו כי אנו רואים ואף חיים לראות את השטחים הללו כשטחי כיבוש שאנו מחזיקים בהם כפקדון מידי חוסיין ונאצר עד למשא-ומתן.

ייתכן כי מדיניות-החוץ שלנו הצליחה בשעתו למנוע במועצת-הבטחון קבלת החלטה מפורשת יותר לרעתנו, כגון החלטה שעלינו לסגת בלי כל תנאים שהם, כלומר לעשות דבר אשר מקומו רק בעולם הטירוף, אך שעה שהיא זוקפת לזכותה לא מניעת החלטה גרועה יותר בענין הנסיגה, אלא את מניעת הנסיגה עצמה, את עצם המשך עמידתנו כיום על הגבולות הללו, הריהי מעוותת את פני המציאות לאין הכר. שכן האמת היא שאנו עומדים עדיין על קווים אלה לא בזכות מדיניות-החוץ שלנו אלא בזכות כוח-ההרתעה הצבאי של ישראל, המונע את שליטי ערב מלנסות להשליכנו מן העמדות הללו, ואילו מה ששייך להישגי מדיניותנו, הרי רק הסרבנות הערבית לשבת לשולחן המשא-ומתן היא הדוחה את פרעון שטר הנסיגה שמדיניות-החוץ שלנו חתמה עליה.

לומר כי כשם שהאויב לא פרץ את "קו בר-לב", כך גם לא עלה בידיו לפרוץ את "קו אבא אבן", פירושו, איפוא, לומר דבר שאין בו שמץ של משמעות סבירה. אך חוסר-השחר באימרת-כנף זו אינו מסתכם בכך בלבד.

"קו אבא אבן" – אם ננקוט תואר זה כסמל שמשמעותו: המדיניות הישראלית – הוא שגרם לכך שהשטחים אשר מאחורי קו בר-לב – אם נכנה בשם זה את ההישג הצבאי של ישראל במלחמת-ששת-הימים – הם ריקים עד היום מהתישבות יהודית. נימוקיה והלכי-רוחה של מדיניות-החוץ הישראלית – אשר לא רק שר-החוץ אחראי להן – הם שמנעו עד עכשיו יצירתו של מצב אשר בלעדיו אין שחר לא לתואר שטחים "כבושים" ולא לתואר "משוחררים", מצב שהיה הופך את האזורים הריקים שבתחומי קווי-הפסקת-האש ל"שטחים מיושבים". המדיניות הישראלית היא שמנעה זאת, ומבחינה זו ברור ש"קו אבא אבן" הוא לא רק מושג המתיימר לשווא להיות שורש עמידתנו עד כה על הגבולות הללו, אלא הוא ניגודה של עמידה זו, מבחינת החלל הריק שהוא מקיים מאחורי הקווים הצבאיים, מתוך הנחה מפורשת שאין ליצור עובדות אשר יפריעו את הפינוי.

גם אילו היתה הדיפלומאטיה הישראלית שונה מכפי שהיא כיום, היה צריך להימנע מאימרת-כנף, המערבבת יחד את הקווים שעמידה בהם כרוכה בדברים שטעמם טעם הדם והאש עם הקו המדיני, הסובב בעולמות אחרים לחלוטין. התיימרותה של מדיניות-החוץ הישראלית מזה שנתיים ימים, לזקוף לזכותה את "העמידה על הגבולות הנוכחיים", היא התיימרות מופרכת שיש לדחותה בכל התוקף הן מצד העובדות והן מפני שראוי להפריד את העמידה הצבאית של ישראל על הגבולות כיום מכל הצמדה אל ניסוחים שהפיקציה היא עיקרם.

שלושה פרקים

א. ריתוק מלמטה וניתוק מלמעלה

1

צו-הריתוק, שהוצא לחיסול שביתת הדוורים, נוסף רגש-מועקה בלב מפעיליו, הן משום עצם הצורך להזדקק לאמצעי זה והן משום שהוא מופעל דווקא נגד קבוצת אנשים הנמצאת בתחתית הסולם של דרגות-השכר ותנאי-העבודה.

ובכל-זאת דומה שמוטב כך, שכן אילו חזרו הדוורים לעבודה לא מכוח כפייתו של צו, אלא מכוח שכנועם של נימוקי הבטחון ונסיבות החירום שהוטחו כנגדם, היה חלק נכבד של הציבור הישראלי צריך לחוש עצמו לא בנוח מחמת המרחק שבין יחסו הוא לנימוקים נעלים אלה, בתחומי המעשה השונים, ובין החומרה שבה הוא מטיל את כל כולם על כמה מאות נושאי-מכתבים.

נכון, שביתות פראיות הן דבר פסול לכל הדעות ולא לשווא כתב עתון פועלי ישראל, "דבר", שלאחר צווי-הריתוק "ילמדו עובדי הדואר שלא זו הדרך למאבק מקצועי", אלא שתוך כדי כך ממשיך העתון מיד וקובע כי "עם זאת שומה על הנהלת הדואר ועל האיגוד המקצועי לבחון את הגורמים שהביאו להצטברות המרירות וליחסי-עבודה מעורערים ואם יש מעוות לתקנו בהקדם". אכן, זהו בדיוק המעשה שהיה צריך לעשות לפני השביתה וזוהי בדיוק המרירות שהיה צריך ליתן עליה את הדעת לפני שהיא הגיעה ליד "הצטברות" ואלה הם בדיוק יחסי-העבודה שהיה צריך לתקנם לפני שהכל נוכחו פתאום לדעת שהם באמת "מעורערים". עכשיו מתנהל משא-ומתן ברוח אחרת ויש להניח כי לאחר שביתה זו יתוקן בכל-זאת משהו וחלק מן הדרישות הצודקות של הדוורים ייענה. מסתבר, בניגוד גמור לדעת "דבר", כי אם "ילמדו עובדי הדואר" משהו משביתה זו, הריהם עתידים ללמוד כי לולא שבתו לא היה איש נותן דעתו על תיקונים, שכן מצב הניתוק מן הבעיות המוחשיות של "המרירות" ו"ההצטברות", מצב שבו שרויים קובעי הענינים, היה נמשך כקדם. שביתה פראית זו, שדרישותיה לא היו פראיות כל-כך, מעידה, שבנסיבות הקיימות, אולי דווקא זו הדרך למאבק מקצועי אצלנו, גם אם סופה צווי-ריתוק.

2

בשבועות האחרונים העלו הדיונים שנערכו בכנסת ובממשלה, בעניני כלכלה וחינוך, כמה עובדות מאלפות. נביא אחת מהן: בישראל יש כיום קרוב לתשעים אלף משפחות מרובות ילדים. משפחות אלו הן 12 אחוזים בערך מכלל תושבי המדינה, אך מספר ילדיהן הוא 42 אחוז מכלל בני-גילם במדינה, ומחציתם של אלה אין להם לא מזרון ולא מיטה לישון עליה. נזכיר עוד כי למעלה משלוש מאות אלף נפש בישראל גרים במשכנות-עוני ממש ועשרה אחוזים מכלל המשפחות בישראל משכורתן שלוש אלפים לירות בשנה. כנגד זה אנו שומעים כי בדיון הכלכלי האחרון, שנערך בממשלה, דובר בעיקר על בעית הצריכה המוגברת של האוכלוסים ועל הצורך "לרסן את העליה המהירה ברמת-החיים ואת

הגידול המופרז של ההכנסות". הרשויות הכלכליות טוענות כי "יש לספוג מן הציבור חצי מיליארד לירות" כדי לצמצם את הצריכה והיבוא.

שתי תמונות אלה עומדות זו לעומת זו, ומי שרואה אותן יחד, כשתי מלכויות שאין אחת נוגעת בחברתה, צריך רק לקוות כי מצב זה לא יגרום זעזועים חמורים יותר וקשים יותר לריתוק משביתת הדוורים. נכון יש מדינות שבהן יש תופעות של עוני משווע יותר, אלא שאצלנו יש בתופעה זו מידת עוולה כפולה ומכופלת, הן מפני מקורות ההון הלאומי הנתרם, הנהפך מקור הכנסה לשכבות-הרווחה והן מפני סיסמות שותפות-הגורל, הנשמעות אצלנו יותר מבכל אומה אחרת, בזמן זה של מצור ומלחמה.

ואף-על-פי-כן, דבר אחד הוא נעלה מעל כל ספק: אותן "משפחות מרובות ילדים" לא תשבותנה בכל מצב שהוא מלגדול ולצמות, גם תוך כדי היותם ישנים יחד בערימה על הרצפה. בענין זה לא תהיינה שביתות פראיות, שכן השביתה הפראית האמיתית, בתחום זה, היא שביתתם של מדינת ישראל ושל הציבור מלהיחלץ לתיקון הדברים האלה. היכן הצו שירתק את הממשלה ואת החברה בישראל לבעיות אלו, שפתרוןן הוא ענין חשוב ודחוף לא פחות מחלוקת המכתבים הסדירה?

ב. נפש טרופה

1

לפני שבוע מצאנו בין החדשות ידיעה קצרה שבה סופר כך: באניה "מולדת" הגיע לחיפה צעיר אחד בשם קלוד אנדריי פוקס, בן 22, מגרנובל שבצרפת. בבואו הצהיר: "אני יהודי ואני מרגיש כי מקומי בישראל". האיש נשלח לבדיקה רפואית, במוסד לחולי נפש. לאחר מכן גורש מן הארץ. סמיכות זו בין ההצהרה "אני יהודי ואני מרגיש כי מקומי בישראל" ובין העברתו של הצעיר מיד לבדיקה פסיכיאטרית, היא, כמובן, יותר סמיכות של ניסוח מקרי מאשר קשר שבין סיבה ותוצאה. לא הצהרה זו בלבד היא שעוררה חשד לגבי איזונו הנפשי של האיש. מתברר כי הוא באמת לא בריא ברוחו, ואף-על-פי-כן אין גירושו מוריד את הבעיה מן הפרק וייתכן כי יש עוד מה לשאול.

ביחוד אם נביא בחשבון כי גירושו הפעם (כפי המסופר באותה ידיעה ב"הארץ") אינו הראשון במספר אלא השני, ופעם זו לא היה הגירוש טעון אפילו החלטה מיוחדת אלא היה אבטומאטי ונעשה כדבר המובן מאליו.

כן, זו לו לאיש פעם שניה שמגרשים אותו מישראל. לפני חצי שנה כבר ניסה קלוד אנדריי פוקס לעלות לישראל, באותו נימוק מטורף, שעליה זה מתחייבת מתוך היותו יהודי. בפעם ההיא קפץ משום-מה הימה ונמשה והועבר לבדיקה בעכו ואחר-כך גורש כלעומת שבא. תוך כך הוכנס לרשימת האנשים שאינם רצויים ובבואו עכשיו בפעם השניה ביצעה כנגדו המשטרה (שאינה, לענין זה, אלא זרוע מבצעת של הוראות משרד-הפנים) צו-גירוש קבוע ועומד.

2

חוק השבות – אחד מחוקי היסוד של המדינה-קובע, כידוע, כי לכל יהודי הרשות לעלות לישראל, פרט למקרים שבהן מוכח לרשויות המוסמכות כי הוא פועל נגד העם היהודי או עלול לסכס את בריאות הציבור או את בטחון המדינה.

סייג זה, שהמדינה משאירה בידיה למקרים מיוחדים, מסתבר כאמצעי התגוננות שאפשר להבינו ולהצדיקו. אך השאלה היא אם בהפעלת התקנה הזאת נגד קלוד אנדריי פוקס, לא עברה מדינת ישראל את גבול ההתגוננות הלגיטימית.

שאלה זו אולי לא היתה נשאלת אילו עמדנו באמת בפני שטפון של מטורפים יהודים המתפרצים לעלות ארצה. אך ידוע שלא כך הם פני הדברים. יש להוסיף כי קלוד אנדריי פוקס אינו שייך גם לסוג פושעים פליליים או עבריינים המבוקשים על-יד ערכאות של מדינות-חוץ.

משום כך – גם אם נניח כי מדינת ישראל צריכה להתגונן מפניו – ייתכן שהיה ראוי להביא בחשבון אפשרות של דרכי התגוננות אחרים. לא דווקא על ידי גירוש חוזר ונשנה. כגון שמדינת ישראל היתה אומרת כך:

אמנם האיש הוא מופרע ואמנם מכל הבחינות לא חסרת משוגעים אני, אך הבה אקבל נא נפש עלובה ותועה זו. אקלוט נא את האיש הזה ואנסה להשיב את עצביו לאיתנם, שכן אם אני שבה ומגרשת אותו בפעם השניה, ולאחר מכן בפעם השלישית, אני עתידה אולי לרפא אותו אמנם מן המחשבה המטורפת שבתורת יהודי מקומו בישראל, אך בכל שאר מובנים אני עושה מעשה שאפילו אזרח פרטי היה מהסס לעשותו לגבי קרוב-משפחה חולה, שכן שעה שאני מנערת חצני ממנו אני משליכה אותו אל מפתנם של זרים (במקרה זה צרפת) כשהוא מטורף שבעתיים.

3

ראוי לשים אל לב גם זאת, שמחלתו של קלוד אנדריי פוקס כנראה אינה מזדקרת לעין מיד, אם הצליח האיש להגיע שתי פעמים עד נמל חיפה כנוסע רגיל. אפשר שבפעם השניה לא היו מרגישים כלל בטיורפו, לולא נכלל מראש ברשימה שעל-פיה חל עליו צו-גירוש אבטומטי, וייתכן, איפוא, כי גם הוא עצמו היה יכול להשמיע כמה טענות שיש בהם הגיון (לפחות הגיון למראית-עין, כמו בהרבה מנימוקיהם של ראשי-ציבור ואנשי-מדינה הקובעים את גורלו). מחלתו פטרה את מדינת ישראל מלהיכנס בוויכוח אתו, ובכל-זאת היו הרשויות המוסמכות (והפעם משרד-הפנים) צריכות להעמיד עצמן לרגע במקומו, אם אפשר לומר כך, עד שהן דנות את דינו. ייתכן כי היה עליהן להרהר שמא אין הגירוש הזה מצוות-עשה או גזירה מן השמים ושמא, במקרה זה, כל המקיים נפש מטורפת אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. אפילו אותו נימוק לא-שפוי ש"יהודי אני, והנני מרגיש שמקומי בישראל" היה צריך, אף הוא לעצמו, לעורר קצת יחס מיוחד כלפי איש זה, ולו רק מפני שזהו נימוק משונה שאין מרבים לשמעו בימים אלה. לענין זה כדאי להזכיר מה שמצאנו לפני ימים אחדים ב"דבר", על-אודות יורד אחד מישראל המתגורר בקאנאדה. לשאלת כתב-העתון מתי בדעתו לחזור לארץ, אמר היורד כי אין הוא מבין מדוע עליו לחזור ומדוע סבורים הבריות כי ישראלי היושב בקאנאדה הוא פחות ישראלי ממי שיושב בישראל? אני מביא כאן טענה מאירה זו, רק מפני שברור כי מדינת ישראל תקבל את הישראלי הבריא הזה בזרועות פתוחות בכל שעה שיהיה ברצונו לחזור.

אינני יודע מה עושה עכשיו קלוד אנדריי פוקס. אולי הוא יושב באיזה מוסד למופרעים, בצרפת, ומוחו החולה בוהה ואינו יודע מה אירע לו. לרגע נדמה שגם מוחנו אינו תופס משהו.

אסיפת סטודנטים בפראנקפורט, שבה עמד לנאום השגריר הישראלי בן-נתן, לא נתקיימה. היא פוצצה על-ידי צעירים מן השמאל-החדש בסיוע רב של ערבים ובסיוע קל יותר של אנשי "מצפן". לאחר שההפרעות נמשכו שעה ארוכה, אמר השגריר בן-נתן כי אם לא תתקיים האסיפה יהא זה מאורע היסטורי בתולדות גרמניה, שכן בפעם האחרונה אירע דבר כזה בשנת 1934.

על אף הערה זו המשיכו הנאספים לקרוא "הא הא, אל-פתח כאן" ודרשו מן השגריר כי יחזור בו מן הכינוי "ניאו-נאצים" שהוא הטיח בפניהם לפני שנה. פיצוץ אסיפה הוא, כמובן, עניין רע, והדבר מעיד על איבתו הגוברת של השמאל-החדש לישראל ועל השפעת התעמולה הערבית. אך דומה כי בצדק לא השפיעה על הנאספים הערתו של השגריר בדבר שנת 1934.

התפרעויות השמאל-החדש והסטודנטים אינן אפייניות לגרמניה דווקא ואינן נושאות חותם אנטי-יהודי דווקא. בפראנקפורט עצמה אירעו התפרצויות הרסניות הרבה יותר נגד אנשי "המימסד" הגרמני, ובאמריקה מפוצצים כיום לא רק אסיפות, אלא מחריבים אולמי-הרצאות וגוררים משם את המרצים או מכריחים אותם לטפס ולצאת בעד החלונות.

במידה שיש להן לתנועות השמאל-החדש נימה של אופי פאשיסטי, בין שאר נימות המשמשות בערבוביה, הרי אין זה עניין של ניאו-נאציזם דווקא וההתקפות של הסטודנטים הגרמניים על הקאנצלר קיזינר, אשר שגרירנו מאומן אצלו, התקפות שעיקרן גינוי עברו של הקאנצלר, אף הן מעידות על חזרה אל שנת 1934. פיצוצה של אסיפה כזאת יכול היה להתרחש בכל מדינה אחרת ומסתבר כי אם הזכיר השגריר את ימי עליית הנאצים לשלטון עשה זאת בעיקר מפני "חן המקום על יושביו" ומפני שהביא בחשבון את אופי הסביבה ואת תולדותיה המיוחדות.

אלא שכאן אנו מגיעים לעיקר. השגריר הבליט כאן סמיכות היסטורית, שאינה מחוייבת המציאות, בעוד שהוא מתעלם, במקרים אחרים, מן הרקע ומן הנסיבות המחייבות סמיכות זו הרבה יותר. ההיסטוריה ואופי-הסביבה נעשים נוכחים ונוסכים טעמים באירוע ההווה לאו דווקא ברגע הרצוי לנו. דומה שאם יש מקום להזכיר את שנת 1934 ואת המאורעות שבאו אחריה, הרי על רקע זה נראית, למשל, הצגת "טוביה החולב" בפני קהל גרמני אלמוני, כמאורע הרבה "יותר היסטורי" מאשר פיצוצה של אסיפה על נושא המזרח-התיכון. אותה תזכורת שהזכיר השגריר לסטודנטים של השמאל-החדש את שנת 1934 היא בכלל חלק מנטייתנו, של כולנו, לדקדק עם ההיסטוריה הגרמנית ולדאוג לה יותר משאנו מדקדקים עם ההיסטוריה היהודית. זכרון הנאציזם הגרמני, כרקע, שייך להצגה הגרמנית-ישראלית של שלום-עליכם (הצגה שהשגריר רואה בה תופעה יהודית גאה) ולהרבה אירועים אחרים, שהם תמצית הצרימה המרתיעה וששגרירנו הוא אחד מתומכיהם, ואילו הסמיכות שבין אותו רקע ובין התפרעויות הסטודנטים היא פחותה מכך בהרבה.